

Seat No. : _____

XW-114

April-2013

B.Com. (Sem. -IV)

206 : Economics of Growth & Development

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

સૂચના : (૧) દરેક પ્રશ્ન ફરજિયાત છે.

(૨) જમણી બાજુ દર્શાવેલ અંક પ્રશ્નના ગુણ સૂચવે છે.

૧. (અ) આર્થિક વિકાસનો અર્થ અને લાક્ષણિકતાઓ સમજાવો.

૭

અથવા

આર્થિક વિકાસના નિર્દેશક તરીકે “જીવનની ભૌતિક ગુણવત્તાનો સૂચકાંક (PQLI)”નો માપદંડ ચર્ચો.

(બ) ટૂંકમાં જવાબ લખો : (ગમે તે બે)

૪

(૧) આર્થિક વૃદ્ધિ અને આર્થિક વિકાસ વચ્ચે શું તફાવત છે ?

(૨) જીવન ધોરણના આંકનું મહત્ત્વ સમજાવો.

(૩) જાતિ સંબંધિત આંક એટલે શું ?

(ક) એક કે બે વાક્યમાં જવાબ લખો : (ગમે તે બે)

૩

(૧) ‘માનવ વિકાસ આંક’ને માપવામાં કયા ધોરણોનો સમાવેશ થાય છે ?

(૨) ‘માનવ ગરીબી આંક’ એટલે શું ?

(૩) માથાદીઠ આવકનું સૂત્ર લખો.

૨. (અ) આર્થિક વૃદ્ધિ અંગેના હેરોડ અને ડોમરના મોડેલની તુલના કરો.

૭

અથવા

આર્થિક વિકાસનું હર્ષમેનનું મોડેલ આકૃતિ સહિત સમજાવો.

(બ) ટૂંકમાં જવાબ લખો : (ગમે તે બે)

૪

(૧) આર્થિક મોડેલ એટલે શું ?

(૨) હેરોડના આર્થિક વૃદ્ધિના મોડેલની ધારણાઓ લખો.

(૩) ‘સામાજિક માથાદીઠ મૂડી’ (SOC)નો ખ્યાલ સમજાવો.

- (ક) એક કે બે લીટીમાં જવાબ લખો : (ગમે તે બે) ૩
- (૧) કુદરતી વૃદ્ધિદર એટલે શું ?
- (૨) પ્રચ્છન્ન બેકારી એટલે શું ?
- (૩) સમતોલ વિકાસનો અર્થ.

૩. (અ) 'સાપેક્ષ-ગરીબી' અને 'નિરપેક્ષ ગરીબી'ના ખ્યાલો સમજાવો. ૭

અથવા

બેરોજગારીના પ્રકારો સમજાવો.

- (બ) ટૂંકમાં જવાબ લખો : (ગમે તે બે) ૪
- (૧) વિકસતા દેશોમાં ઊંચા જન્મદરના કારણો
- (૨) ગરીબીના નિર્દેશકો.
- (૩) વસ્તી વધારાની આર્થિક અસરો.

- (ક) એક કે બે લીટીમાં જવાબ લખો : (ગમે તે બે) ૩
- (૧) વસ્તી સંક્રમણના સિદ્ધાંત મુજબ કયા તબક્કામાં વસ્તી વિસ્ફોટ થાય છે ?
- (૨) માનવ ગરીબીનો આંક નક્કી કરતાં કયા પરિબલો છે ?
- (૩) બેરોજગારી એટલે શું ?

૪. (અ) પ્રદૂષણનો અર્થ સમજાવી તેના કારણોની ચર્ચા કરો. ૭

અથવા

આવકની અસમાનતા એટલે શું ? આવકની અસમાનતા કઈ રીતે માપી શકાય ?

- (બ) ટૂંકમાં જવાબ લખો : (ગમે તે બે) ૪
- (૧) ટકાઉ/સંપોષિત (Sustainable) વિકાસનો અર્થ સમજાવો.
- (૨) પ્રાદેશિક અસમાનતાના કારણો દર્શાવો.
- (૩) દ્વેતવાદ (dualism) એટલે શું ?

- (ક) એક કે બે લીટીમાં જવાબ લખો : (ગમે તે બે) ૩
- (૧) હવાનું પ્રદૂષણ એટલે શું ?
- (૨) જૈવ વૈવિધ્ય એટલે શું ?
- (૩) કાર્બન કેડિટ શું છે ?

૫. આપેલા વિકલ્પમાંથી સાચો વિકલ્પ પસંદ કરો :

૧૪

(૧) કયો ખ્યાલ ગુણાત્મક છે ?

- (a) રાષ્ટ્રીય આવક (b) માથાદીઠ આવક
(c) આર્થિક વૃદ્ધિ (d) આર્થિક વિકાસ

(૨) માનવ વિકાસ આંક (HDI)ના વર્ગીકરણમાં ભારતનો સમાવેશ કયા વિભાગમાં થાય છે ?

- (a) સૌથી વધુ માનવ વિકાસ આંક
(b) વધુ માનવ વિકાસ આંક
(c) મધ્યમ માનવ વિકાસ આંક
(d) નીચો માનવ વિકાસ આંક

(૩) વિશ્વના મોટાભાગના દેશોમાં પુરુષની સરખામણીમાં સ્ત્રીઓનો દરજ્જો કયો છે ?

- (a) ઊંચો (b) નીચો
(c) સમાન (d) કહી શકાય નહીં

(૪) 'જીવનની ભૌતિક ગુણવત્તાનો આંક' (PQLI) ના માપદંડ પ્રમાણે વિશ્વમાં પ્રથમ સ્થાને કયો દેશ છે ?

- (a) અમેરિકા (b) બ્રિટન
(c) સ્વીડન (d) ચીન

(૫) વૃદ્ધિનો કુદરતી દર કઈ સંજ્ઞા/પ્રતીક દ્વારા રજૂ કરવામાં આવે છે ?

- (a) G (b) Gw
(c) Gn (d) GG

(૬) પ્રત્યક્ષ ઉત્પાદકીય પ્રવૃત્તિ (DPA) _____ની સાથે સંબંધિત છે.

- (a) વીજળી (b) પરિવહન
(c) ઉદ્યોગ (d) ખેતી

(૭) સમતોલ વિકાસની વ્યૂહરચનાની કોણે હિમાયત કરી હતી ?

- (a) રેગનાર નર્ક્સ (b) સિંગર
(c) હર્ષમેન (d) પાઉલ સ્ટ્રીટન

(૮) ગરીબી માટે મોટાભાગના અર્થશાસ્ત્રીઓએ કયો માપદંડ સ્વીકાર્યો છે ?

- (a) દૈનિક આવક (b) કેલરીનું પ્રમાણ
(c) મિલકતનું પ્રમાણ (d) કુટુંબનું કદ

(૯) ગરીબી રેખાનો ખ્યાલ કયા અર્થશાસ્ત્રીએ રજૂ કર્યો હતો ?

- (a) અમર્ત્ય સેન (b) ડૉ. મહેબૂબ-ઉલ-હક
(c) લોર્ડ બ્યોડ ઓરે (d) કેઈન્સ

(૧૦) વસ્તીની દૃષ્ટિએ કયો દેશ પ્રથમ ક્રમે છે ?

- (a) ભારત (b) ચીન
(c) અમેરિકા (d) ઈન્ડોનેશિયા

(૧૧) કઈ બેરોજગારી નક્કરના મતે ગર્ભિત બચત છે

- (a) મોસમી (b) શિક્ષિત
(c) પ્રચ્છન્ન (d) ખુલ્લી

(૧૨) ક્યોટો પ્રોટોકોલ પરિષદ કયા વર્ષમાં યોજાઈ હતી ?

- (a) ઈ.સ. ૧૯૯૫ (b) ઈ.સ. ૧૯૯૬
(c) ઈ.સ. ૧૯૯૭ (d) ઈ.સ. ૧૯૯૮

(૧૩) ભારતમાં કયું રાજ્ય સિંચાઈની દૃષ્ટિએ પ્રથમ ક્રમે છે ?

- (a) પંજાબ (b) હરિયાણા
(c) ગુજરાત (d) તામિલનાડુ

(૧૪) જે દેશમાં તળીયાની ૨૦% વસ્તીને ફાળે રાષ્ટ્રીય આવકના ૫% થી ૭% હિસ્સો આવે તો કેવી અસમાનતા કહેવાય ?

- (a) નીચી (b) મધ્યમ
(c) ઊંચી (d) તીવ્ર

Seat No. : _____

XW-114

April-2013

B.Com. (Sem. –IV)

206 : Economics of Growth & Development

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

- Instruction:** (1) **All** questions are compulsory.
(2) Figures to the right indicate marks allotted to each question.

1. (A) Explain the meaning and characteristics of Economic Development. **7**
- OR**
- Discuss 'The Physical Quality of Life Index' (PQLI) measure as an indicator of Economic Development.
- (B) Write answer in brief : (any **two**) **4**
- (1) What is the difference between 'Economic Growth' and 'Economic Development' ?
- (2) Explain the importance of 'Standard of Living Index'.
- (3) What is Gender Index ?
- (C) Write answer in **one** or **two** sentences : (any **two**) **3**
- (1) Which criteria are included in measuring Human Development Index ?
- (2) What is 'Human Poverty Index' ?
- (3) Give the formula of 'per capita income'.
2. (A) Compare the Harrod and Domar Models of Economic Growth **7**
- OR**
- Explain with diagram the Hirschman's Model of Economic Development.
- (B) Write answer in brief : (any **two**) **4**
- (1) What is Economic Model ?
- (2) Write assumptions of Harrod Growth Model.
- (3) Explain the concept of Social Overhead Capital (SOC).
- (C) Write answer in **one** or **two** lines : (any **two**) **3**
- (1) What is Natural Growth Rate ?
- (2) What is Disguised Unemployment ?
- (3) Meaning of Balanced Growth.

3. (A) Explain the concepts of 'Relative Poverty' and 'Absolute Poverty'. 7
OR
 Explain types of Unemployment.
- (B) Write answer in brief : (any **two**) 4
 Explain –
 (1) Causes of High Birth Rate in developing countries.
 (2) Indicators of Poverty.
 (3) Economic effects of Population Growth.
- (C) Write answer in one or two lines : (any **two**) 3
 (1) In which stage there is population explosion in the theory of demographic transition ?
 (2) Which factors are determine Human Poverty Index ?
 (3) What is Unemployment ?
4. (A) Explain the meaning of pollution and discuss its causes. 7
OR
 What is income inequality ? How can be measured income inequality ?
- (B) Write answer in brief : (any **two**) 4
 (1) Explain the meaning of sustainable development.
 (2) State the causes of Regional inequality.
 (3) What is dualism ?
- (C) Write answer in **one** or **two** lines : (any **two**) 3
 (1) What is Air Pollution ?
 (2) What does bio-diversity mean ?
 (3) What is carbon-credit ?
5. Select the correct option from the given options : 14
 (1) Which concept is qualitative ?
 (A) National Income
 (B) Per Capita Income
 (C) Economic Growth
 (D) Economic Development
- (2) In which class India is included in classification of Human Development Index (HDI) ?
 (A) Highest Human Development Index
 (B) More Human Development Index
 (C) Middle Human Development Index
 (D) Low Human Development Index

- (3) What is the status of women in comparison of men in most of the countries ?
(A) High
(B) Low
(C) Equal
(D) Can't be say
- (4) Which country in the world is ranked first according to PQLI ?
(A) U.S.A.
(B) U.K.
(C) Sweden
(D) China
- (5) By which symbol Natural Rate of Growth is represented ?
(A) G
(B) Gw
(C) Gn
(D) GG
- (6) Direct Productive Activity (DPA) is concerned with _____.
(A) Power
(B) Transport
(C) Industry
(D) Agriculture
- (7) Who advocated balanced growth strategy ?
(A) Regnar Nurkse
(B) Singer
(C) Hirschman
(D) Paul Streeten
- (8) Mostly economist have been accepted which measure for poverty ?
(A) Daily Income
(B) Ratio of Calories
(C) Ratio of Property
(D) Size of Family
- (9) The concept of poverty line was introduced by _____.
(A) Amartya Sen
(B) Dr. Mehboob-Ul-Haque
(C) Lord Boil Ore
(D) Keynes
- (10) Which country has first rank as measure of population ?
(A) India
(B) China
(C) U.S.A.
(D) Indonesia

- (11) Which unemployment is a saving potential according to Nurkse ?
- (A) Seasonal
  - (B) Educated
  - (C) Disguised
  - (D) Open
- (12) In which year Kyoto Summit was held ?
- (A) A.D. 1995
  - (B) A.D. 1996
  - (C) A.D. 1997
  - (D) A.D. 1998
- (13) Which State stands first in India in terms of irrigation ?
- (A) Punjab
  - (B) Haryana
  - (C) Gujarat
  - (D) Tamil Nadu
- (14) Which type of inequality is there if the bottom 20% of the population gets 5% to 7% share in national income ?
- (A) Low
  - (B) Medium
  - (C) High
  - (D) Extreme
-